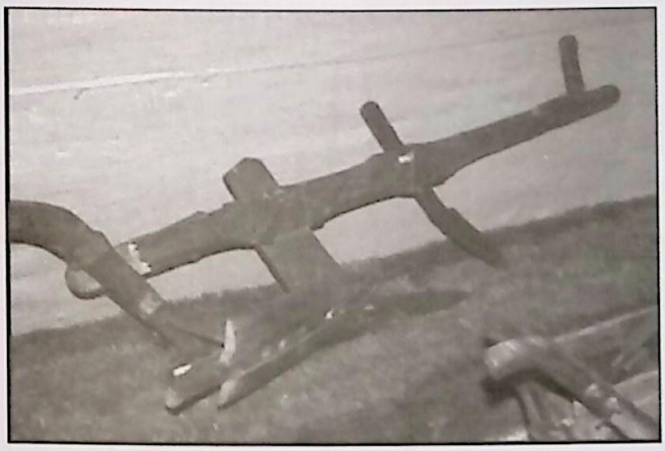
Daniela Şendroiu, muzeograf

CALENDARUL RURAL – ZILE DE MUNCĂ ŞI DE SĂRBĂTOARE

Formele cele mai simple de calendar au apărut încă din cele mai vechi timpuri, când omul a început să practice agricultura şi creşterea animalelor. Perioadelor de activitate zilnică intensă le alternau perioadele de repaus, astfel încât se putea sesiza ciclicitatea în viaţa plantelor şi animalelor, timpul anotimpurilor despre care Ion Ghinoiu spunea că "fără ideea opririi simbolice a timpului şi reluarea curgerii sale de la cap fără transformarea timpului fizic, linear, în timp cultural, circular, repetabil nu este posibilă inventarea calendarelor care au pus de acord activitatea umană cu fenomenele constante ale mediului terestru şi cosmic[1]".

Muzeul de Etnografie şi Artă Populară din Orăştie, secţie a ***Muzeului Civilizaţiei Dacice şi Romane din Deva*** găzduieşte o expoziţie temporară dedicată timpului ţăranului român. Tematica propusă urmăreşte să prezinte componenta cronologică rurală, felul în

care timpul era măsurat, succesiunea anotimpurilor, principalele ocupaţii şi activităţi suprapuse cu ciclul sărbătorilor laice şi religioase. Expoziţia a fost gândită astfel încât să prezinte publicului larg diferite unelte şi instalaţii ţărăneşti existente în patrimoniul secţiei de etnografie, utilizate în cadrul vieţii cotidiene sau la evenimentele festive. **Calendarul rural**, cel agrar şi cel pastoral se suprapun cu sărbătorile calendarului creştin şi cu elementele mai vechi, sub forma unor ritualuri şi sărbători. În spaţiul expoziţional se regăseşte fiecare anotimp, iar paralelismul între vârstele omului şi vârstele anului poate asocia primăvara - copilăriei, vara - tinereţii, toamna – maturităţii, iar iarna – bătrâneţii.

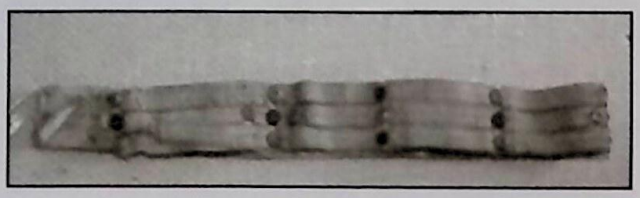
Materialele etnografice expuse cuprind unelte şi instalaţii caracteristice tipurilor ocupaţionale predominante fiecărui anotimp, produse şi diorame care întregesc expunerea. Expoziţia începe cu prezentarea principalelor munci desfăşurate în cursul primăverii.

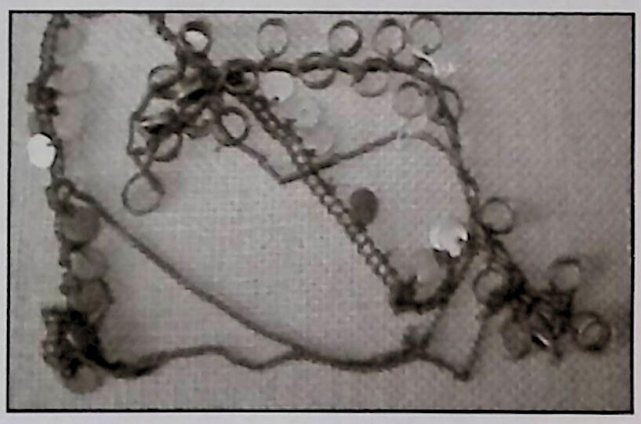
Primăvara se începe, după unii, cu prima zi a lunii martie, după alţii când se sfârşesc zilele babei Dochiei, şi anume la Alexii, 17 martie, şi durează până la Sf. Onofrei, 12 iunie. Alţii pun iarăşi ziua întâi de primăvară după ce trec treisprezece săptămâni numărate din ziua de Crăciun[2]. În expunere liberă dar şi în vitrine vizitatorul are ocazia de a vedea uneltele pe care ţăranul român le folosea la aratul şi semănatul pământului. Creşterea oilor a fost una dintre ocupaţiile tradiţionale foarte importante în Ţinutul Orăştiei, pentru păstori sezonul pastoral începea pe 23 aprilie şi se încheia pe 26 octombrie. În cadrul expoziţiei s-a construit un staur, o stână în care s-au expus diferite obiecte folosite în cadrul muncilor desfăşurate aici, încearcând să întregească imaginea vizitatorului în legătură cu activitatea desfăşrată de către păstori.

Fiecare anotimp este ilustrat şi cu icoane religioase reprezentative. Calendarul popular şi cel al bisericii creştine au convieţuit sute de ani, sărbătorile creştine au erau riguros ţinute. Astfel în cadrul expoziţiei sunt prezentate icoane ce reprezintă Bunavestire, Sfântul Gheorghe şi Sfinţii Constantin şi Elena - sărbătoare ce este considerată **cap de vară**, adică începutul verii. Următoarea sală din expoziţia muzeală orăştiană se referă la activităţile specifice verii în principal recoltarea grâului, dar sunt prezentate fotografii realizate în zilele de sărbătoare când oamenii îmbrăcau straiele cele mai frumoase pentru a participa la nedeile ce se organizau în sate, fiind un moment de relaxare după truda zilnică. Portul popular din Ţinutul Pădurenilor este spectaculos, fotografia unei pădurence îmbrăcată de sărbătoare atrage atenţia. În patrimoniul secţiei din Orăştie se găsesc câteva piese de podoabe femeieşti extrem de interesante.

Astfel putem admira ***balţii*** care erau podoabe femeieşti pentru talie purtaţi peste brăciri, un brâu de zimţi

din cositor înşiraţi pe 3 fâşii de piele, este ornamentat cu nasturi roşii şi albaştrii din loc în loc.

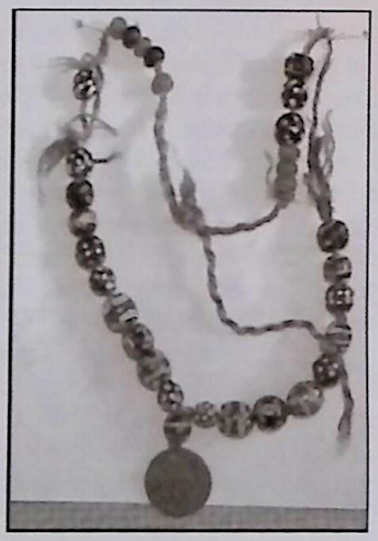

O altă piesă interesantă este un ***lanţ cu inele*** şi bănuţi care erau sunt decoraţi, ce se aşeza mai jos de balţi.

Femeile din Ţinutul Pădurenilor purtau la gât mărgele colorate în roşu, alb, galben, albastru, numite lătiţare.

Toamna este anotimpul cel mai important, momentul în care recoltele sunt adunate. Toamna pentru ţăran începe la 14 septembrie de Ziua Crucii, însă ziua de 1 septembrie când începe Anul Nou Bisericesc este socotită ca fiind un **prag de toamnă**[3]. În cadrul expoziţiei sunt prezentate diversele activităţi desfăşurate toamna strângerea prunelor, strugurilor, merelor, nucilor, făcutul ţuicii şi a vinului.

În sala dedicată activităţilor desfăşurate iarna vizitatorul are ocazia să vadă un colţ de casă în care este montat un război de ţesut, deoarece principala activitate a femeilor în această perioadă. Sunt expuse şi câteva piese deosebite realizate de meşterul popular Constantin Perţa, realizate dintr-o singură bucată de lemn.

Expoziţia de încheie cu ultima sală în care s-a prezentat sfârşitul anului calendaristic sub forma sărbătorilor de iarnă unde în faţa gazdelor prezente în interiorul ţărănesc al "casei de la Romos" se derulează cetele piţărăilor, irozilor, colindătorilor cu ţurca şi jocul căluşerilor.

Mica expoziţie organizată în Cadrul Secţiei de Etnografie şi Artă Populară din Orăştie, pe parcursul a cinci săli încearcă să rezume idea de timp în relaţie cu obiectele funcţionale şi creaţiile artistice populare valorificând piese reprezentative din colecţiile muzeului, împreună cu materiale deosebite, unele inedite aflate în depozit dar şi colecţii particulare.

(Fotografiile aparţin autoarei.)

Bibliografie:

1. Ghinoiu, Ion, *Sărbători şi obiceiuri româneşti*, Editura Elion, Bucureşti, 2004.
2. Lapteş, Marcel, *Anotimpuri magico-religioase*, Editura Corvin, Deva, 2011.
3. Marian, Simion, Florea, *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*, Editura Fundaţiei culturale române, Bucureşti, 1998.

Note bibliografice:

1. Ion Ghinoiu, *Sărbători şi obiceiuri româneşti,* Bucureşti, 2004.
2. S.F.Marian, *Sărbătorile la români,* Bucureşti, 1998.
3. M.Lapteş, *Anotimpuri magico – religioase*, Deva, 2011.